

Monumentnummer*: 531587

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 september 2014
Kadaster deel/nr: 64685/61

<i>Complexnummer</i>	<i>Complexnaam</i>
531586	NHW-Verdedigingswerk te Vreeswijk

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Nieuwegein	Nieuwegein	Utrecht

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Nieuwegein	Verdedigingswerk te Vreeswijk

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
VREESWIJK	B	5458		

Rijksmonumentomschrijving**

Cluster 55. Fortaanleg met aardwerken, grachten, (restant) envelope, wegen en militaire landsgrond.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE Inleiding

FORTAANLEG MET AARDWERKEN, GRACHTEN, (RENTANT) ENVELOPPE, WEGEN EN MILITAIRE LANDGROND als voorbeeld van een in de 19de eeuw gebruikt en aangepast ouder, voornamelijk aarden verdedigingswerk.

Het Verdedigingswerk te Vreeswijk is in fasen ontstaan door vergraving en aanpassing van schansen en aardwerken. In 1567 was er sprake van een schans. Dit werk is verscheidene malen hersteld en verbeterd. In 1672 is de verdediging door de Fransen versterkt, maar later deels weer afgebroken. In 1786-1787 is er een geheel nieuw open verdedigingswerk aangelegd, dat in 1820 is omgewerkt tot een gesloten werk. Van deze versterking resteert het aardwerk van het werk. In 1852/1853 vonden verbeteringen plaats, waardoor een in de keel open aardwerk ontstond. Anders dan bij de meeste forten zijn geen aardgedekte bouwwerken verzeen. In het westen, aan de open keelzijde, is ongeveer halverwege het werk een dam in de gracht gelegd die toegang biedt tot het fort, in plaats van de oorspronkelijke brug.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

FORTAANLEG MET AARDWERKEN, GRACHTEN, (RENTANT) ENVELOPPE, WEGEN EN MILITAIRE LANDSGROND van het Verdedigingswerk te Vreeswijk. Het werk bestaat uit een in hoofdzaak 'kammavormig' aardlichaam met daarop aan de frontzijde een iets gebogen wal die bescherming kon bieden aan achtergelegen troepen en wapens, gebouwen, terreinen of voorzieningen. Aan de noordzijde zijn overblijfselen van een oudere omwalling herkenbaar. De grootste lengte is ongeveer 150 m; de grootste breedte ongeveer 100 m. Rond het aardlichaam een gracht die in het zuiden grenst aan de Lekdijk en die in het oosten niet geheel de contouren van het aardlichaam weerspiegelt, maar mogelijk een oudere vorm met twee kleine bastions reflecteert. De noordelijke helft van de gracht wordt begrensd door een enveloppe die weer ten dele wordt begeleid door een grenssloot. Aan de buitenzijde van de gracht liggen wegen voor onderhoud en/of verkeer. Buiten de grachten resten van de Militaire Landsgrond. De fortaanleg grenst direct aan de (historische) kern van Vreeswijk, met sluiscomplex en vormt hiermee een ten dele functionele eenheid.

Waardering

De FORTAANLEG MET AARDWERKEN, GRACHTEN, (RENTANT) ENVELOPPE, WEGEN EN MILITAIRE LANDSGROND van het Verdedigingswerk te Vreeswijk is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is aangelegd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw). Het betreft hier een onderdeel uit de periode 1815-1826: Fortificaties en werken uit de vroegste periode van de Nieuwe Hollandse Waterlinie met gebruikmaking van onderdelen uit de Oude Hollandse Waterlinie.

Het onderdeel is een voorbeeld van een later niet van bomvrije gebouwen voorziene aarden aanleg met gracht en het vertegenwoordigt een vroege fase in de aanleg van de linie.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Stedenbouwkundige waarden binnen de kern Vreeswijk in het algemeen en in samenhang met het sluiscomplex aldaar in het bijzonder.

* Het onderdeel is een representatief en zeldzaam voorbeeld van een verdedigingswerk zonder bomvrije gebouwen uit de vroegste periode van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

* Het onderdeel is in de 19de-eeuwse uitwerking tamelijk gaaf bewaard, waarbij vrijwel alleen de aanleg van de dam aan de westzijde dit beeld verstoord heeft.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie